

İBN KEMAL (KEMAL PAŞAZÂDE), *Tevârih-i âl-i Osman*, IV. Defter (Metin ve Transkripsiyon), Hazırlayan KOJI İMAZAWA, Türk Tarih Kurumu yayınları XVIII. Dizi-Sayı 17, Ankara 2000. XXVII+461 (metin ve transkripsiyon)+fihristler+notlar+bibliyografya+dizin.

Osmanlı-Türk tarihinin abide eserlerinden biri daha yayımlanmış bulunuyor. Kemalpaşazâde (İbn Kemal)'nin tamamı 10 cilt (defter) tutan tarih koleksiyonunun IV. Defteri de bilim âleminin istifadesine sunulmuştur. Bilindiği gibi Kemalpaşazâde II. Bayezid, Yavuz Selim ve Kanuni Süleyman devirlerinde çeşitli ilmiye görevlerinde bulunduktan sonra meşihat makamına kadar yükselen bir âlim idi. O bu sahada meşhur olduğu kadar kaleme aldığı elimizdeki eseri ile de tanınmıştır. Daha önce 5 defteri (I, II, VII, VIII, X) yayımlanan *Tevârih-i âl-i Osman* 'ın IV. Defteri Prof. İmazawa tarafından mükemmel bir çalışma sonucu ortaya konmuştur. Bu koleksiyonun Osmanlı tarihi için -muahhar olmasına rağmen- güvenilirlik bakımından büyük bir değeri haiz olduğu bilinmektedir.

Yayımlayan önsöze yer vermemiş; girişin nüshaları tanıttığı kısmında mevcut üç nüshanın istinsah tarihlerini ve hangi defterlerle birlikte cildi olduğunu belirtmiştir. Tamamı İstanbul kütüphanelerinde bulunan nüshalar arasındaki irtibat da keza yayımlayan tarafından tesbit edilmiştir. Metin tesisinde Millet Kütüphânesi, Ali Emiri Efendi, Nr. 30'daki nüsha esas alınmış, diğer iki nüsha da (Nuruosmaniye nüshası [N], Millet Kütüphânesi Ali Emiri Efendi nüshası [M]) kullanılmıştır.

Yayımlayan eserin kaynakları için ayırdığı kısımda, Kemal Paşazâde'nin *Neşri Tarihi*'ni çok kullandığını tesbit etmiş, bunu basitçe hazırladığı kronoloji listesinde (XXV-XXVII) *Neşri Tarihi* ile bazı karşılaştırmalar yaparak göstermiştir. Eserin ikinci derecedeki kaynağının *Anonim Tevârih-i âl-i Osman* (Fr. Giese neşri) olduğunu söyleyen yayımlayan buna da bazı örnekler vermiştir (Tamamlayıcı bilgi için bk. *Anonim Tevârih-i âl-i Osman*, -Fr. Giese neşri-, hazırlayan Nihat Azamat, İstanbul 1992, XXXVII-XXXVIII). Prof. İmazawa'ya göre eserin üçüncü derecede kaynağı *Oruç Bey Tarihi*'dir. O bunu Eflâk Seferi ile ilgili kaydın yalnızca *Oruç Bey Tarihi*'nde bulunmasından yola çıkarak tesbit etmiştir. Ayrıca Prof. İmazawa İbn Kemal'in bu eserin Paris nüshasını kullandığını da ifade etmektedir. Yayımlayan *Rûhî Tarihi*'ni de eserin kaynakları arasında saymaktadır. Bunu Yıldırım Bayezid'in oğullarından Ertuğrul'un Sivas'ta görevli iken öldüğüne dâir habere dayandırmaktadır. Ancak Kemal Paşazâde'nin *Rûhî*'nin eserini değil, onun kaynağını gördüğü hakkındaki ihtimali de zikretmektedir. Son olarak *Takvimler'e* de müracaat edildiğine dâir ipuçları gösterilmiştir. Yayımlayan müellifin başka kaynaklar da kullandığı hakkında haberler de vermektedir. Prof. İmazawa girişin son bahsi olarak "Nüsha Farkları için Notlar ve Transkripsiyon Esasları"na yer vermiştir.

Yayımlayan metnin eski harfli dizgisi ile okunuşunu karşılıklı verdiği için, her ikisinin de fihristini vermeyi uygun görmüştür. Öte yandan metnin okunuşu üzerinden 153 adet notlandırma yapılmıştır. Yayımlayan bu notlandırmada çağdaş kaynaklar ile yapılan belli-başlı araştırmaları kullanarak okuyucuya yardımcı olmuştur. Prof. İmazawa notlandırmayı yapmakla hadiselelere vukufiyetini ve kaynaklara hâkimiyetini ortaya koymuştur. Keza geniş bibliyografya (kaynaklar ve araştırmalar) da bunu göstermektedir. Son olarak eski ve yeni harfli dizinler araştırmacıların hizmetine sunulmuştur. İki ayrı dizinde kişi adları, yer, kavim ve topluluk adlarına yer verilmiştir. Ancak terim dizininin yapılmaması bir eksiklik olarak göze çarpmaktadır.

Müellifin eserinde çok Türkçe kelime kullanmasına rağmen Arapça ve Farsça kelimelerin baskın çıktığı görülmektedir. Türkçe kelimelerde devrin şekil ve imlâsına sadık kalınmıştır. Transkripsiyon işaretleri yoğun olarak kullanılmış, aksan yerine çizgi tercih edilmiştir. Yayımlayan metni itina ile okumuş, ağıdalı ve girift ifadeleri büyük bir vukufu tesbit etmiştir. Bilindiği gibi Kemalpaşazâde her konuyu şiirle süslemektedir. Yayımlayan bunların okunuşunda da başarılı olmuştur. Yeni harfli kısımda esas nüshanın varak hacmine (1-159 varak) riayet olunmuştur.

Tevarih-i âli Osman muahhar eser olmasına rağmen başlıca kaynaklar arasında sayılması, bilgi zenginliğindedir. Müellif eserinde olayların ayrıntısına girdiği gibi orijinal bilgiler de vermiştir. Bu koleksiyonun IV. Defteri'nin yayımlanması ile Türk tarih araştırmacılığına önemli bir kaynak kazandırılmıştır.

MÜCTEBA İLGÜREL